

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08.02.2010, sp. zn. 3 VSPH 17/2010, ECLI:CZ:VSPH:2010:3.VSPH.17.2010.1

Číslo: 87/2010

Právní věta: Usnesení jímž insolvenční soud nařizuje předběžné opatření podle § 113 insolvenčního zákona, musí být vždy odůvodněno

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 08.02.2010

Spisová značka: 3 VSPH 17/2010

Číslo rozhodnutí: 87

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvency

Předpisy: § 113 předpisu č. 182/2006Sb.
§ 7 předpisu č. 182/2006Sb.
§ 82 odst. 1 předpisu č. 182/2006Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v P r a z e u s n e s e n í m z e d n e 4. 12. 2009 v e v ý r o k u s u b I. u s t a n o v í l p ř e d b ě ž n ý m s p r á v c e m d l u ž n í k a I P, s p o l. s r. o. (d á l e j e n „ d l u ž n í k “) v e ř e j n o u o b c h o d n í s p o l e č n o s t C Č S a s p o l., v e v ý r o k u s u b I I. d l u ž n í k o v i u l o ž í l, a b y s m a j e t k e m, k t e r ý s p o l e č n o s t i d l u ž n í k a p a t ř í k e d n i v y d á n í t o h o t o p ř e d b ě ž n é h o o p a t ř e n í, n a k l á d a l p o u z e s e s o u h l a s e m p ř e d b ě ž n é h o s p r á v c e, a v e v ý r o k u s u b I I I. v y s l o v í l, ž e o s o b y, k t e r é m a j í z á v a z k y v ů č i d l u ž n í k o v i, b u d o u p l n ě n í p o s k y t o v a t p ř e d b ě ž n é m u s p r á v c i. S v é r o z h o d n u t í s o u d p r v n í h o s t u p n ě n e o d ů v o d n í l, c i t u j e u s t a n o v e n í § 196 o d s t. 2 o. s. ř.

Proti usnesení soudu prvního stupně se včas odvolal dlužník. Namítal, že napadené usnesení je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů, což je v rozporu s principy insolvenčního zákona. Návrh na vydání předběžného opatření podal navrhovatel a), jehož pohledávka byla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena, což soud prvního stupně vyjádřil v rozhodnutí ze dne 30. 4. 2009. Soud prvního stupně předběžné opatření vydal, aniž bylo jakkoliv osvědčeno, že dlužník provádí v neprospěch věřitelů změny v rozsahu majetkové podstaty. Předběžné opatření podle dlužníka ochromuje provoz jeho podniku a v krátké době povede k jeho likvidaci, neboť mu zabraňuje v běžné obchodní a provozní činnosti. Z těchto důvodů dlužník žádá, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil.

V r c h n í s o u d v P r a z e z r u š í l r o z h o d n u t í s o u d u p r v n í h o s t u p n ě a v ě c m u v r á t í l k d a l š í m u ř í z e n í.

Z odůvodnění:

Vrchní soud v Praze z podnětu dlužníkovy odvolání přezkoumal napadené usnesení včetně předcházejícího řízení (§ 212, § 212a o. s. ř.) a dospěl k závěru, že odvolání je opodstatněno.

Podle ustanovení § 7 insolvenčního zákona (dále jen „IZ“) pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Podle ustanovení § 82 odst. 1 IZ předběžné opatření v insolvenčním řízení může insolvenční soud nařídit i bez návrhu, nestanoví-li zákon jinak. Navrhovatel předběžného opatření, které by insolvenční soud mohl nařídit i bez návrhu, není povinen složit jistotu.

Podle ustanovení § 113 odst. 1 IZ je-li nutné zabránit v době do vydání rozhodnutí o úpadku změnám v rozsahu majetkové podstaty v neprospěch věřitelů, insolvenční soud může i bez návrhu nařídit předběžné opatření, kterým dlužníkovi uloží, aby nenakládal s určitými věcmi nebo právy náležejícími do jeho majetkové podstaty, nebo rozhodne, že dlužník může nakládat s majetkovou podstatou nebo její částí pouze se souhlasem předběžného správce. Může též nařídit, aby osoby, které mají závazky vůči dlužníkovi, napříště plnění neposkytovaly dlužníkovi, ale předběžnému správci. Současně ustanoví předběžného správce, pokud tak neučinil dříve.

Podle ustanovení § 169 odst. 1, 2 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, ve vyhotovení usnesení se uvede, který soud je vydal, jména a příjmení soudců a přísedících, označení účastníků, jejich zástupců a věci, výrok, odůvodnění, poučení o tom, zda je přípustný opravný prostředek nepočítaje v to žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost, a o lhůtě a místu k jeho podání, a den a místo vydání usnesení. Vyhotovení každého usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na předběžné opatření, návrhu na zajištění důkazu, návrhu na zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví nebo jinému návrhu, jemuž nikdo neodporoval, nebo usnesení, které se týká vedení řízení, anebo usnesení podle § 104a, nemusí obsahovat odůvodnění. Odůvodnění nemusí obsahovat rovněž usnesení, kterým bylo rozhodnuto nikoli ve věci samé, připouští-li to povaha této věci a je-li z obsahu spisu zřejmé, na základě jakých skutečností bylo rozhodnuto; v tomto případě se ve výroku usnesení uvedou zákonná ustanovení, jichž bylo použito, a důvod rozhodnutí.

Třebaže to pro nedostatek důvodů není z napadeného usnesení bezprostředně patrné, je zřejmé, že v dané věci soud prvního stupně vydal k návrhu navrhovatele a) usnesení o předběžném opatření podle § 113 odst. 1 IZ. Tímto rozhodnutím totiž zabránil dlužníkovi ve změnách v rozsahu majetkové podstaty tím, že jakékoliv nakládání s tímto majetkem podmínil souhlasem ustanoveného předběžného správce. Takové předběžné opatření je soud oprávněn vydat i bez návrhu, jsou-li splněny podmínky vyjádřené v ustanovení § 113 odst. 1 IZ. Slova zákona „insolvenční soud může i bez návrhu nařídit“, užitá v citovaném ustanovení, jsou v soudní praxi vykládána tak, že k rozhodnutí, které není podmíněno návrhem účastníka řízení, soud přistoupí - ve smyslu je povinen tak učinit - jestliže je naplněna hypotéza právní normy. Jinak řečeno, jestliže insolvenční soud v řízení zjistí, že dlužník, který je osobou s dispozičním oprávněním, nakládá s majetkem náležejícím do majetkové podstaty tak, že tím poškozují oprávněné zájmy věřitelů, pak je povinen přijmout opatření, jež takovému jednání dlužníka zabrání. Tím může typicky být zákaz nenakládat s určitými věcmi nebo právy, anebo zákonem výslovně předjímaná možnost podmínit dlužníkovu nakládání s majetkovou podstatou nebo její částí souhlasem předběžného správce.

Okolnost, zda je předběžné opatření podle § 113 IZ (či jiné předběžné opatření ve smyslu § 82 IZ) výslovně navrhováno, je tedy podružná.

V § 169 odst. 2, větě první, o. s. ř. jsou vyjmenována usnesení, jež nemusí být odůvodněna za

předpokladu, že se jimi vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval, tedy jestliže soud v plném rozsahu vyhověl žalobě nebo jinému návrhu na zahájení řízení či jinému návrhu na rozhodnutí nebo postup soudu, s nímž jiný účastník souhlasil nebo proti nimž nevznesl námitky. Rozhodující je, že jiný účastník návrhu skutečně (fakticky) neodporoval.

Již z tohoto pohledu nemůže obstát závěr soudu prvního stupně, že usnesení o předběžném opatření, které vydal, nemusí být odůvodněno (nadto s odkazem na nepřítomné ustanovení občanského soudního řádu). Dlužník, jenž sám též podal insolvenční návrh a ohlásil návrh na reorganizaci, zcela zřetelně dával najevo, že usiluje o zjištění úpadku, avšak při zachování svých dispozičních oprávnění, která hodlá využívat pro další provoz podniku a pro jednání s věřiteli o reorganizačním plánu. Se zřetelem k tomu nemohl soud prvního stupně dovést, že dlužník neodporoval návrhu na vydání předběžného opatření, podle něhož by k jakémukoliv nakládání s majetkem náležejícím do majetkové podstaty potřeboval souhlas předběžného správce.

Úprava odůvodňování usnesení o předběžném opatření v ustanovení § 169 odst. 1 o. s. ř. má logickou návaznost na úpravu těch předběžných opatření (v ustanoveních § 74 násl. o. s. ř.), která lze vydat jen na návrh. Tato předběžná opatření jsou vždy vydávána na riziko navrhovatele, jehož stíhá případná odpovědnost za škodu či jinou újmu podle § 77a o. s. ř. Vydávána jsou soudem bezodkladně, případně v krátkých lhůtách podle § 75c odst. 2 o. s. ř., bez slyšení účastníků, jestliže navrhovatel prokáže potřebu zásahu soudu v podobě předběžného opatření a osvědčí skutečnosti rozhodné pro uložení konkrétního předběžného opatření. V logické vazbě na tuto úpravu, jež je založena na předpokladu, že není prostoru pro zjišťování stanoviska žalovaného či jiného účastníka řízení, jenž může být dotčen předběžným opatřením a vychází se proto jen z návrhu, pak zákon nevyžaduje, aby takové rozhodnutí bylo odůvodňováno.

Tuto úpravu "neodůvodňování" usnesení, obsaženou v občanském soudním řádu (jeho ustanovení § 169 odst. 2), není možné vztáhnout na odůvodňování rozhodnutí o předběžném opatření podle § 113 IZ ani přiměřeně, neboť by to bylo v rozporu se zásadami, na nichž spočívá insolvenční řízení, jmenovitě se zásadou spravedlivého insolvenčního řízení, vyjádřenou v § 5 písm. a) IZ. Výjimkou by snad mohla být jen situace, kdy návrh na předběžné opatření podle § 113 IZ podal sám dlužník; to ovšem za splnění dalších zákonných předpokladů.

Bez zřetele k tomu, jakými skutečnostmi je odůvodňován návrh na vydání předběžného opatření podle § 113 IZ, či bez zřetele k tomu, zda je takový návrh vůbec podán, je úkolem insolvenčního soudu zasáhnout ve prospěch ochrany oprávněných zájmů věřitelů předběžným opatřením, jestliže je třeba dlužníka omezit v jeho dispozičních oprávněních. K takovému zásahu soud přistoupí po pečlivé úvaze tehdy, když nepostačí omezení spojená s účinky, jež vyvolává zahájení insolvenčního řízení (a ve stejném rozsahu rozhodnutí o úpadku), v jejichž důsledku je dlužníku umožněno jen tzv. běžné nakládání s majetkovou podstatou (v závislosti na tom, zda řízení bylo zahájeno insolvenčním návrhem věřitele nebo insolvenčním návrhem dlužníka). Takové rozhodnutí soudu nemůže být závislé jen na osvědčení skutečností rozhodných pro uložení konkrétního předběžného opatření, jež je jinak vydáváno na riziko navrhovatele, jak to předpokládá ustanovení § 75c odst. 1 písm. a) o. s. ř. Jelikož jde o omezení dispozičních oprávnění dlužníka, která jsou mu podle zákona zásadně zachována s výjimkou prohlášení konkursu, nebude zpravidla možné, aby soud vydal předběžné opatření podle § 113 IZ bez slyšení dlužníka, popřípadě bez dokazování. Pak je z povahy věci, že rozhodnutí, kterým insolvenční soud významně zasáhne do oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, a jež je ve svých důsledcích pravidelně spojeno s omezením vlastnického práva, musí být také náležitě odůvodněno, tak jak stanoví § 157 odst. 2 o. s. ř., jehož úprava se přiměřeně užije i na odůvodňování usnesení.

V odůvodnění usnesení podle § 113 IZ proto insolvenční soud zejména uvede, které skutečnosti, jež odůvodňují závěr, že je nutné uložit dlužníku některá z omezení podle odstavce prvního, má za

prokázány, popřípadě osvědčeny a na základě jakých důkazů. Dále v něm insolvenční soud musí uvést, která konkrétní omezení uložil a z jakých důvodů a proč je toho třeba (že dochází ke změnám v rozsahu majetkové podstaty) k ochraně věřitelů. Přitom není, jde-li o vymezení rozhodných skutečností, vázán návrhem toho, kdo žádá vydání předběžného opatření.

Uvedenými zásadami se soud prvního stupně neřídil, jelikož nesprávně vyložil ustanovení § 7 a § 113 IZ ve vztahu k úpravě obsažené v ustanovení § 169 odst. 2 o. s. ř. a jeho právní závěr, že usnesení podle § 113 IZ nemusí být v dané věci odůvodněno, je proto nesprávný. Důsledek je zřejmý, rozhodnutí soudu prvního stupně je pro nedostatek důvodů nepřezkoumatelné a odvolací soud je proto zrušil podle § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 221 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).